

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

ปัจจุบันนี้ห้องสมุดประชาชนสมัยใหม่มีหน้าที่ในการรวบรวมวัสดุสิ่งพิมพ์และอุปกรณ์โสตทัศนวัสดุ เพื่อให้บริการแก่ประชาชน ดำเนินงานโดยการจัดหาทรัพยากรห้องสมุดมาใช้ประโยชน์ และมีวิธีการชี้แนะในการใช้ทรัพยากรห้องสมุด เพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชีวิตประจำวัน (American Library Association 1966: 8) ผู้ใช้หรือสมาชิกในสังคมนั้น ๆ จะมีบทบาทที่จะชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จและความล้มเหลวของการดำเนินงานในห้องสมุดเป็นอย่างดี ขนาดความกว้างใหญ่ของห้องสมุด และจำนวนหนังสือมากไม่ได้แสดงว่า ห้องสมุดแห่งนั้นจะเป็นห้องสมุดที่ดีเสมอไป การให้บริการวัสดุอุปกรณ์ที่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้เท่านั้นที่จะชี้ว่า ห้องสมุดแห่งนั้นเป็นห้องสมุดที่สมบูรณ์เพียงไร ห้องสมุดที่วัดด้วยจำนวนหนังสือที่มีอยู่นั้นอาจจะเป็นความคิดที่ไม่ถูกต้องนัก เพราะห้องสมุดขนาดเล็กที่มีจำนวนหนังสือไม่มากนักอาจเป็นห้องสมุดที่ดีได้ หากมีหนังสือสนองความต้องการของผู้ใช้ได้ (จารุพร พงศ์ศรีวัฒน์ 2525: 53)

วิธีการตรวจสอบประเมินผลทรัพยากรที่มีอยู่ในห้องสมุดว่ามีการใช้และตรงกับความต้องการของผู้ใช้หรือไม่ ด้วยการศึกษาการใช้ของผู้ใช้ว่าทรัพยากรมีการใช้อย่างไร ใครเป็นผู้ใช้บ้าง ผู้บริหารไม่ควรตัดสินใจเองว่าทรัพยากรที่มีอยู่นั้นตรงกับความต้องการและผู้ใช้พึงพอใจแล้ว ควรมีการตรวจสอบโดยตรงจากผู้ใช้ (Christiansen 1983: 433) อาจใช้วิธีสังเกต หรือสำรวจผู้ใช้โดยตรง (Beaubien 1982: 26-27) หรืออาจใช้วิธีสัมภาษณ์ หรือออกแบบสอบถามโดยจัดให้มีโครงร่างของคำถามและคำตอบที่ให้เลือก ในกรณีเช่นนี้จะทำให้ได้ข้อมูลที่เฉพาะเจาะจง และคำถามที่ให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นก็จะทำให้ได้ข้อมูลที่มีรายละเอียดเพิ่มขึ้น (Wiemers and Others 1984: 73) เช่น กรณีการศึกษาการใช้ทรัพยากรห้องสมุดโดยการสำรวจจากผู้ใช้อาจทำให้ได้ข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับลักษณะเฉพาะของผู้ใช้ห้องสมุด ชนิดของหนังสือ และประเภทของหนังสือที่ใช้ ระดับความต้องการและความพึงพอใจต่อทรัพยากรและบริการของห้องสมุดตลอดจนความคิดเห็นเกี่ยวกับทรัพยากรที่ผู้ใช้ต้องการให้ห้องสมุดจัดให้มีขึ้น (Wheeler 1981: 158) การศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของผู้ใช้ด้วยวิธีการดังกล่าวจะช่วยในการแก้ปัญหาของห้องสมุดในด้านการจัดหาทรัพยากรทำให้ทรัพยากรมีการใช้อย่างคุ้มค่า และเกิดประโยชน์เต็มที่ถ้าได้นำผลของ

การศึกษาไปปรับปรุงและแก้ไขในส่วนที่บกพร่องให้ดียิ่งขึ้น (สงครี ตีศรีแก้ว 2529: 10-16) อีกทั้งยังเป็นแนวทางช่วยผู้บริหารตัดสินใจในการประเมินทรัพยากรของห้องสมุด ซึ่งเป็นพื้นฐานสำหรับการวางแผนงบประมาณ การวินิจฉัยสั่งการในด้านทรัพยากร (นงลักษณ์ ไม่นายกิจ 2528: 78-90)

ห้องสมุดบริติชเคาน์ซิล เป็นห้องสมุดประชาชนที่ผู้ใช้บริการต้องเสียค่าสมาชิก มีการดำเนินงานโดยบริติชเคาน์ซิลซึ่งเป็นองค์การที่มีการดำเนินงานอิสระ ตั้งขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1934 (พ.ศ. 2477) มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างประเทศต่าง ๆ โดยผ่านทางวัฒนธรรมการศึกษาและความร่วมมือช่วยเหลือด้านวิทยาการต่าง ๆ ในการดำเนินงานนี้มีสมเด็จพระบรมราชินีนาถแห่งประเทศอังกฤษ ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์ สำนักงานใหญ่อยู่ที่เมืองลอนดอน ประเทศอังกฤษ และมีสาขาคตามประเทศต่าง ๆ 80 ประเทศ ร่วมกันนี้ ได้จัดให้มีห้องสมุดควบคู่ไปกับการดำเนินงานด้วย ปัจจุบันบริติชเคาน์ซิลมีห้องสมุดทั้งหมด 116 แห่ง (The British Council 1987: 10)

เนื่องจากห้องสมุดบริติชเคาน์ซิลเป็นห้องสมุดที่มีขอบข่ายการดำเนินงานอย่างกว้างขวางและเป็นห้องสมุดที่ดำเนินกิจการมานาน มีหนังสือวิชาการทุกแขนง ทุกสาขาวิชา จำนวนมากน้อยไม่เท่ากัน มีผู้ใช้หลายประเภททั้ง นิสิต นักศึกษา ครู อาจารย์ ข้าราชการ นักธุรกิจและบุคคลทั่ว ๆ ไปทั้งชาวไทยและต่างชาติ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่องการใช้และความต้องการใช้ทรัพยากรห้องสมุดของผู้ใช้ห้องสมุดบริติชเคาน์ซิล อันจะเป็นแนวทางปรับปรุงการจัดหาทรัพยากรให้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้โดยมีประสิทธิภาพที่ดีขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการใช้ห้องสมุดของผู้ใช้ห้องสมุดบริติชเคาน์ซิล ในด้านวัตถุประสงค์ของการใช้ ประเภทของทรัพยากรที่ใช้ เนื้อหาสาขาวิชาที่ใช้ ปริมาณของการใช้ห้องสมุด ความถี่ของการมาใช้และช่วงเวลาที่ใช้ห้องสมุด

2. เพื่อศึกษาความต้องการทรัพยากรของผู้ใช้ ในด้านประเภทของทรัพยากร ซึ่งได้แก่ หนังสือวิชาการ หนังสืออ้างอิง นวนิยาย วารสาร นิตยสาร และสื่อทัศนวัสดุต่าง ๆ และศึกษาความต้องการของผู้ใช้ในด้านเนื้อหาสาขาวิชาต่าง ๆ ตามลักษณะของการจัดหมู่ระบบคณนิยมตัวอักษร

แนวเหตุผล

ผู้ใช้ห้องสมุดส่วนใหญ่ของห้องสมุดบริติชเคาน์ซิลใช้ และต้องการใช้หนังสือเกี่ยวกับ
วิชาภาษาอังกฤษในด้านการเรียนการสอน การฝึกภาษาอังกฤษ และหนังสือนวนิยายมากที่สุด

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ วารสาร เอกสาร บทความ ตลอดจนสิ่งพิมพ์
ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย
2. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ และความต้องการใช้ทรัพยากรห้องสมุด
โดยการสร้างแบบสอบถาม มีรายละเอียดแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามมีรายละเอียดเกี่ยวกับเพศ
วัย ระดับการศึกษา อาชีพ

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ห้องสมุดของผู้ใช้ ซึ่งได้แก่ วัตถุประสงค์
ประสงค์ในการห้องสมุด ความถี่ในการใช้ และช่วงเวลาที่ใช้ห้องสมุด

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้และความต้องการใช้ทรัพยากรห้อง
สมุดจำแนกต่างประเภทและเนื้อหาสาขาวิชา ตลอดจนข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
เกี่ยวกับการใช้และความต้องการใช้ทรัพยากรห้องสมุด ซึ่งรายละเอียดในการจำแนก
ทรัพยากรห้องสมุดตามเนื้อหาสาขาวิชาจะใช้หลักการจัดหมู่ระบบทศนิยมของดิวอี้ ส่วน
การจำแนกทรัพยากรตามประเภทของทรัพยากรจะใช้หลักการจัดตามประเภทของทรัพยากร
ประเภทต่าง ๆ เช่น ประเภทของหนังสือวิชาการ นวนิยาย หนังสืออ้างอิง หนังสือพิมพ์
นิตยสาร วารสารและสื่อทัศนวัสดุต่าง ๆ

3. ทดสอบแบบสอบถามแก่ผู้ใช้ห้องสมุด 10 คน เพื่อนำมาปรับปรุงแบบสอบ
ถามให้เหมาะสมชัดเจนยิ่งขึ้น

4. แจกแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ จำนวน 366 ชุดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ได้
จากสถิติผู้เป็นสมาชิกของห้องสมุดที่เป็นคนไทยปีงบประมาณ 1986/1987 ซึ่งมีจำนวน
4,407 คน แล้วนำไปเปิดตารางกลุ่มตัวอย่างสำเร็จของ Bureau of Research, New

York State Division of Housing and Community. (ประกอบ วรรคสุด 2528: 336) ที่ระดับนัยสำคัญ .05 และความคลาดเคลื่อน \pm 5

5. วิเคราะห์ข้อมูล ใช้สูตรการคำนวณค่าทางสถิติ ได้แก่การแจกแจง ความถี่ของคำตอบ การหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

6. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล รายงานผลการวิจัย อภิปรายผล และ เสนอแนะ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงการใช้ทรัพยากรของผู้ใช้ห้องสมุดบริติชเคาน์ซิล
2. ทำให้ทราบความต้องการใช้ทรัพยากรห้องสมุดของผู้ใช้ ในด้านเนื้อหา สาขาวิชาและประเภทของทรัพยากร
3. เป็นแนวทางให้ผู้บริหารห้องสมุดบริติชเคาน์ซิล สามารถนำผลงานนี้ไป ใช้ในด้านการจัดหาทรัพยากร ให้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้

คำอธิบายศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ผู้ใช้ หมายถึง ผู้เป็นสมาชิกของห้องสมุดบริติชเคาน์ซิลที่กรุงเทพฯซึ่งเป็นคนไทย
ทรัพยากรของห้องสมุด หมายถึง ทรัพยากรที่มีไว้ในห้องสมุด จำแนกได้ตาม
ประเภทของทรัพยากร ซึ่งได้แก่ หนังสือวิชาการต่าง ๆ หนังสืออ้างอิง นวนิยาย วารสาร
นิตยสาร หนังสือพิมพ์และ สื่อทัศนวัสดุต่าง ๆ

ความต้องการใช้ทรัพยากรห้องสมุด หมายถึง ความต้องการของผู้ใช้ในการใช้
ทรัพยากรของห้องสมุด ในด้านประเภทของทรัพยากร และในด้านเนื้อหาสาขาวิชา ตาม
ลักษณะการจัดหมู่ระบบทศนิยมของดีวี่